

••• **Príprava na nové programové obdobie cez budovanie partnerstiev**
V obci Dubodiel 9. júla slávnostne uzavreli partnerstvo slovenská obec Dubodiel s českou obcou Prakšice (Zlínsky kraj, okres Uherský Brod). → strana 10

••• **V Bojniciach zachránili zanikajúce mokrade**
Bojnický okrásľovací spolok organizoval v tomto roku aktivity na záchranu a obnovu mokradí, čím prispel k záchrane tohto jedinečného priestoru v Bojniciach. → strana 18

••• **Deti z piatich krajín si užili Vysoké Tatry**
V Hornom Smokovci sa konalo už štvrté pokračovanie Medzinárodného olympijského tábora mládeže. Účastníci prišli do našich veľhôr z piatich krajín – Poľska, Maďarska, Českej republiky, Ukrajiny a Slovenska. → strana 22

OBEČNÉ noviny

TÝŽDENNÍK MIEST A OBCÍ

33-34

V chránenej dielni A.V.D. v obci Pohorelá našli klienti DSS v Pohorelskej Maši uplatnenie pri výrobe cestovín. V zariadení poskytujú služby deťom a dospelým so zdravotným, mentálnym a kombinovaným postihnutím.

Odkiaľ a kam v procese deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb v SR - II

V Banskej Bystrici sa 18. septembra uskutoční konferencia o výsledkoch projektu, ktorý M.E.S.A. 10 uskutočňuje v spolupráci s Banskobystrickým samosprávnym krajom a Nórskou univerzitou pre vedu a výskum v Trondheim.

Projekt s názvom Podpora integrácie inštitucionalizovaných klientov do lokálnych komún na príklade pilotného územia Banskobystrického kraja, ktorý uskutočňuje M.E.S.A. 10 v spolupráci s partnermi - Banskobystrickým samosprávnym krajom a Nórskou univerzitou pre vedu a výskum v Trondheim (NTNU Samfunnsforskning AS - nezávislý výskumný inštitút univerzity NTNU, Nórsko) sme na stránkach Obecných novín predstavili 7. ja-

nuára 2014, keď sme mali za sebou prvé aktivity. Odvtedy uplynulo sedem mesiacov. Projekt vstupuje do finále, radi by vám preto priblížili niektoré závery, ktoré nám vyplynuli z jednotlivých aktivít.

Súčasne vás týmto pozývame na záverečnú konferenciu s názvom Odkiaľ a kam v procese deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb v SR - II, na ktorej odprezentujeme výsledky projektu, príklady dobrej praxe, ako aj závery a odporúčania, ktoré majú smerovať k podpore procesu deinštitucionalizácie (DI) v SR na príklade Banskobystrického kraja. Konferencia s medzinárodnou účasťou sa uskutoční v Banskej Bystrici 18. septembra v Cikkerovej sieni banskobystrickej radnice na Námestí SNP a v priestoroch komunitného centra KOMUCE na Robotníckej ul. 12. Jej témami budú informácia o vybraných aktivitách a ich záveroch, a to monitoringu vybraných aktérov procesu DI a dotazníkovom pilotnom prieskume.

Čo bolo cieľom monitoringu

Jednou z aktivít projektu bol aj monitoring vybraných aktérov procesu DI, ktorého cieľom bolo:

- zistiť informovanosť a prípadne aj informovať monitorované subjekty o procese DI,
- zmapovať pripravenosť na poskytovanie alternatívnych služieb vybraných aktérov procesu DI,

→ str. 4

Adresa:

Ani ZMOS nechce okliešťovanie právomocí samospráv cez stavebný zákon

→ strana 3

Komunity priateľské deťom

→ strana 9

Časopis Mojmirovčan oslávil 20 rokov svojho založenia

→ strana 16

Odštartovali významný projekt – Ondava pre život

Obec Nižná Polianka od 2. júla 2014 pracuje na dvojročnom projekte s názvom Obnova ekosystémových funkcií krajiny horného povodia rieky Ondavy - ONDAVA PRE ŽIVOT, ktorý bol podporený zo zdrojov Finančného mechanizmu EHP 2009 - 2014 a štátneho rozpočtu SR.

Projekt je reakciou na negatívny synergický efekt dopadov klimatickej zmeny a nevhodných, až likvidačných zásahov do krajiny. Ústredný motív projektu určuje povodie rieky Ondava, ktorá je vodnou osou Zemplína.

Do horného povodia rieky Ondava patrí 44 obcí Svidníckeho a Bardejovského okresu, ktoré spoločne vykazujú viac ako 8000 obyvateľov, žijúcich v predmetnom území.

→ str. 2

Odkiaľ a kam v procese deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb v SR - II

- zmapovať postoje, názory o procese DI, skúsenosti, možnosti a predpoklady poskytovania alternatívnych služieb integrovaným klientom v DSS, ale aj ostatným občanom so zdravotným postihnutím (ďalej len OZP) v procese DI,
- získať podklady k dotazníkovému prieskumu,
- vyvinúť úsilie na podporu spolupráce rôznych subjektov, aktérov v procese DI, so spoločným cieľom – pomôcť OZP pri integrácii do spoločnosti,
- získať podklady pre tvorbu efektívneho modelu komunity, diskutovať o problémoch a možnostiach efektívnych riešení,
- získať a šíriť príklady dobrej praxe.

Výber subjektov do monitoringu sa riadil komplexnosťou prístupu. V integrácii občanov so zdravotným postihnutím zohrávajú dôležitú úlohu oblasti, bez ktorých sa integrácia nemôže uskutočniť:

- bývanie (na tento aspekt sa kladie v súčasnom procese DI veľký dôraz, keďže bez toho je integrácia nemožná),
- zamestnávanie (sem patrí aj oblasť zmapovania a využitia zostatkového potenciálu inštitucionalizovaných klientov v DSS a mimo nich), z existujúcich skúseností vyplýva, že cieľom uplatnenie OZP v nejakej forme zamestnania adekvátnej ich schopnostiam je najväčším problémom nielen u nás, ale aj v krajinách, kde proces DI prebieha);
- podporné služby sociálnej a zdravotnej starostlivosti,
- využitie voľného času.

Monitoring sa uskutočnil v dvoch fázach. Jeho prvá časť sa konala 10. až 14. februára 2014 a druhá časť v 4. až 7. marca 2014. Celkovo sme navštívili 36 rôznych subjektov, z toho:

- 7 mestských úradov,
- 6 obecných úradov,
- 10 chránených dielní,
- zariadenie podporovaného bývania,
- komunitné multifunkčné centrum,
- 2 pracoviská ÚPSVaR – odbor služieb zamestnanosti,
- 3 mestské podniky,
- subjekt, ktorý združuje občanov so zdravotným postihnutím,
- 6 neverejných poskytovateľov sociálnych služieb.

Počas tejto časti monitoringu sme uskutočnili interview so 65 zamestnancami vybraných aktérov. Boli medzi nimi primátori, starostovia, riaditelia subjektov poskytujúcich sociálne služby a chránené dielne (CHD), sociálni pracovníci, zdravotníci a ďalší zamestnanci uvedených subjektov, klienti denných stacionárov.

Jeden subjekt nám namiesto stretnutia poslal odpovede na otázky zo štruktúrovaného interview.

Výsledky monitoringu - definícia problémov

Zamestnávanie OZP

Vzhľadom na vysokú nezamestnanosť osôb aj bez zdravotného postihnutia, zamestnávanie OZP je problematické. Existuje vysoké riziko, že deinštitucionalizovaní klienti DSS nenájdu uplatnenie v zamestnaní. Zatiaľ sa nám podarilo identifikovať ich uplatnenie predovšetkým v chránených dielnach za predpokladu, že im to umožní ich zvyškový pracovný potenciál. Nevylučujeme však ani iné možnosti uplatnenia, - ich hľadanie bude predmetom modelu tvorby komunity. Zaujímavý je napríklad nástroj využívania príležitostnej práce, ktorý sa v súčasnosti pripravuje v Centre pre rozvoj zamestnanosti v Lučenci.

Pracovný potenciál OZP je potrebné otestovať najmodernejšími spôsobmi v diagnostických centrách. Vzhľadom na to, že takýchto centier je zatiaľ nedostatočný počet, pre skúsených odborníkov je možné pracovný potenciál zisťovať aj prostredníctvom kladením otázok. Dôležité však je, aby výsledky testov neboli prezentované negatívnym spôsobom (čo klient nemôže robiť), ale spôsobom pozitívnym (čo robiť môže, vie a v čom môže mať dokonca výhodu oproti zdravým občanom). Takýmto spôsobom budú aj potenciálni zamestnávateľia viac motivovaní vyskúšať zamestnávanie OZP. Výsledkom testov by mali byť aj identifikované podmienky, ktoré je potrebné dodržať, aby sa OZP mohol uplatniť v pracovnom procese.

Do procesu zamestnávania je potrebné zapojiť nielen APZ a ÚPSVaR, ale aj samotné podnikateľské subjekty.

Novela Zákona o službách zamestnanosti (č. 5/2004), ktorá platí od 1. mája 2013, výrazne zhoršuje podmienky zamestnávania OZP, najmä v chránených dielnach. Takmer všetky navštievené chránené dielne, ktoré dostávajú príspevok na mzdu a odvody, budú pravdepodobne nútené ukončiť svoju činnosť po skončení obdobia, ktoré pre nich platí. Najdôležitejšie problematické faktory platnej legislatívy:

Stretnutie so zástupcami mesta Rimavská Sobota. Na snímke: Viliam Vidinský, vedúci odboru školstva, sociálnych vecí a kultúry, Angela Kecskemétyová a Vlasta Ďuricová z oddelenia sociálnych vecí, Olga Reptová, Martin Valentovič (M.E.S.A.10).

- zníženie celkových príspevkov podpory až o dve tretiny,
- ruší sa zákonný nárok na príspevky, čo vytvorí priestor pre klientelizmus a korupciu,
- CHD majú dilemu: buď chcú prežiť, a tým poskytovať prácu pre OZP, alebo budú obchádzať nezmyselné opatrenia zákona.

Ako príklad uvedme prax zatvárania a otvárania nových subjektov každé dva roky, keďže príspevky sa týkajú len dvojročného obdobia. Ďalším príkladom obchádzania opatrení je rozdrobovanie toho istého subjektu zamestnávajúceho väčší počet OZP kvôli limitom príspevkov na jeden subjekt,

- sprísnenie toho, čo je možné uznať ako oprávnený výdavok,
- CHD sa nedá zriadiť v exteriéri, čo znemožňuje zamestnávať OZP v pôdohospodárstve.

Avšak práve v pôdohospodárstve by bolo možné využiť veľké množstvo OZP pre náročnosť na manuálnu prácu, lepšie podmienky v prírode ako v uzavretom priestore „pásovej“ výroby a pod. Mnohí klienti inštitúcií majú zručnosti prácu v „záhradkách“;

- pre zriadenie a prevádzkovanie CHD je potrebné pravidelne vyplňať a posielat veľké množstvo potvrdení, čo odrádza zamestnávateľov od zriaďovania CHD.

Zaznamenali sme prípady, keď zamestnanci ÚPSVaR boli motivovaní radšej príspevok na

CHD neposkytnúť ako poskytnúť (radšej povedali, že príspevok poskytnúť nie je možné, vyžadovali nezmyselné potvrdenia aj tam, kde by to nebolo potrebné, bezdôvodne rušia pozíciu a pod).

Dôvodom, prečo dochádza k reštrikciám voči prevádzkovateľom CHD je skúsenosť ÚPSVaR s podvodmi. Takýto plošný prístup však znevýhodňuje a doslova demotivuje veľký počet jednotlivcov, ktorí chcú pomôcť OZP. Aj pracovníci ÚPSVaR sú demotivovaní prílišnou byrokraciou. Riešením by preto malo byť obmedzovanie komplikovaného preukazovania účelnosti a hospodárnosti výdavkov a prechod na paušálne príspevky. Namiesto byrokratickej záťaže je možné posilniť náhodné kontroly v teréne, či k zamestnávaniu OZP skutočne dochádza.

Chránené dielne sú znevýhodnené v konkurencii. Predpokladajú vysoký podiel manuálnej práce, čím nie sú schopné konkurovať podnikateľským subjektom, ktoré pracujú na vysokej technologickej úrovni. To neplatí pre niektoré činnosti – ako napríklad odvetvie stolárskej výroby, kde však nie je možné zamestnávať OZP s nízkym zostatkovým pracovným potenciálom. Vzhľadom na vysokú byrokráciu a možnosti zneužívania existujúcich príspevkov bol v jednom z interview pre-

dostretý návrh zamerať systém podpory CHD na podporu odbytu, hoci by aj príspevky mohli byť zrušené.

V mnohých prípadoch je motiváciou manažérov CHD možnosť získania dotácie na odvody, alebo aj refundácia miezd. Pre štát ide o investíciu, ktorá sa aspoň čiastočne „vráti“ na ďalších daniach. Výhodnejšie je platiť malý príspevok ako klienta umiestniť do DSS, kde sa cena za neho pohybuje „rádovo na úrovni 1500 eur“.

U podnikateľov je motivácia zamestnať OZP nízka. Akým spôsobom by sa v tom mala angažovať miestna samospráva? Mala by podnikat tak, aby z jednej aktivity bolo možné dotovať aj chránené dielne. Úspešným príkladom, ktorý však je potrebné hlbšie preskúmať, je obec Spišský Hrhov v Prešovskom samosprávnom kraji.

Na viacerých miestach sme zaznamenali problémy morálneho úpadku obyvateľstva. Zaznamenali sme viaceré prípady úmyselného poškodzovania záujmov CHD alebo spôsobovania problémov, ktoré boli motivované závisťou (posielanie anonymov, problémy s odbytom a pod). Zaznamenali sme aj príklady absencie spolupráce CHD s miestnou samosprávou, resp. negatívnej spolupráce, ktorá smerovala k presťahovaniu do inej lokality, hoci CHD patrila k najväčším zamestnávateľom

v danej lokalite. Pri prevádzkovaní CHD sme tiež zaznamenali aj prax udavačstva a ohováračstva z radov vlastných zamestnancov v niektorých úspešných zariadeniach.

- Založenie CHD býva motivované aj nezamestnanosťou zakladateľa. V mnohých prípadoch tu však hrá úlohu aj životná skúsenosť s OZP priamo v najbližšej rodine. CHD je založená s cieľom pomôcť pri jeho uplatnení. Stretli sme sa aj so zamestnávateľmi, ktorí založili CHD s prvoradým cieľom zisku, pričom snaha pomôcť či poskytnúť zamestnanie OZP bola až druhoradá, aj keď u zamestnávateľa vyvolávala pocit uspokojenia.
- Výrazné obmedzenie pre CHD aj OZP je nevyhnutnosť registrovať sa na ÚPSVaR skôr, ako vôbec môžu byť zamestnaní, pričom treba čakať jede mesiac na vydanie rozhodnutia. To obmedzuje flexibilitu. Zaznamenali sme aj konkrétny prípad OZP bývajúceho mimo mesta, s invalidným dôchodkom 180 eur a psychickým hendikepom, ktorý si nemôže dovoliť nákladné dochádzanie na ÚPSVaR. Jeho pracovníci od neho navyše vyžadujú potvrdenia o tom, že si stále hľadá prácu, hoci si ju už v CHD našiel, ale nemôže sa tam ihneď zamestnať práve pre nevyhnutnosť jednomesačnej evidencie na ÚPSVaR.
- „Jedom“ pre rozvoj zručností a schopností pracovného uplatnenia je strata pracovných návykov dlhodobozamestnaných ľudí, vrátane OZP. Podobne pôsobí aj sociálna pasca – stretli sme sa s prípadmi, keď OZP odmietol nastúpiť do práce, pretože by stratil dôchodok alebo sociálne dávky. V tomto ohľade je zaujímavým nástrojom nástroj aktivačných prác. Ten je však v súčasnosti výrazne pokrivený rovnakým príjmom osôb na aktivačných prácach a tých, čo nerobia nič. Napriek tomu sme zaznamenali príklady starostov, ktorí dokázali využiť prácu aktivačných pracovníkov na rôzne prospešné činnosti (murári, údržbári, drobné investície a opravy, ktoré by museli byť verejne obstarávané).
- V rámci monitoringu sme našli príklady dobrej praxe, keď mestá a obce vytvorili pracovné miesta pre OZP prostredníctvom CHD, ako je napr. kamerový monitorovací systém. Mestá však svoje CHD bez finančnej podpory nevedia udržať.

Miestna samospráva

- Existuje veľký rozdiel v jednotlivých mestách/obciach v kvalite služieb pre občanov (aj pre ZPO). Prejavuje sa tu výrazný vplyv osôb vo vedení úradov.
- Niektoré menšie obce sa dokázali vysporiadať s kompetenciami v sociálnych službách komplexnejšie než väčšie obce, či mestá.
- Nie všetky mestá a obce majú spracovaný základný dokument pre zabezpečovanie sociálnych služieb pre svojich občanov – komunitný plán rozvoja sociálnych služieb a nie všetky mestá a obce disponujú sociálnymi pracovníkmi.

nych služieb a nie všetky mestá a obce disponujú sociálnymi pracovníkmi.

- Nie všetci zástupcovia miest a obcí vnímali proces DI pozitívne. V niektorých prípadoch odzneli názory na riešenie integrácie OZP v rámci rodiny: „Samospráva má už aj tak veľa kompetencií, málo ľudí a málo peňazí.“
- Nie je možné, aby samotné mesto a obec zabezpečovali všetky alternatívne služby. Je len potrebné, aby dokázali vytvoriť impulzy pre ostatné subjekty.
- Celkovo je na oblasť sociálnych služieb nedostatok zdrojov. V tejto súvislosti sa objavili podnety na financovanie sociálnych služieb prostredníctvom účelových štátnych dotácií. To by však problém neriešilo, len presúvalo o úroveň vyššie, a navyše by otvorilo priestor pre väčšiu byrokraciu a klientelizmus. Aj v miestnej samospráve sú úradníci často preťažení administratívou a nezostáva im čas na hľadanie možností doplnkového financovania. Riaditelia zariadení, ktoré založili mestá či obce, sú v tomto prípade vo výhode. Aj preto sa javí lepším riešením financovať niektoré sociálne služby prostredníctvom založenia neziskovej organizácie priamo samosprávou, čo uvoľňuje ruky riaditeľovi zariadenia napriek tomu, že zakladateľom je verejná správa.

Príklady dobrej praxe v tejto oblasti:

- Mesto založilo neziskovú organizáciu, kde sústredilo sociálne služby pobytové (pre seniorov i pre OZP), ale aj terénne ambulantné (opatrovateľská služba, jedáleň pre seniorov, prepravná služba), ako aj ďalšie činnosti (základné sociálne poradenstvo, odľahčovacia služba, organizovanie opatrovateľských kurzov). Pripravujú aj ďalšie služby, a to denný stacionár pre OZP a požičovňu kompenzačných pomôcok pre OZP.
- Obec so 600 obyvateľmi má komunitný plán, zabezpečuje a poskytuje sociálne služby, ktoré občania potrebujú (opatrovateľská služba, stravovanie, prepravná služba, denný stacionár, stredisko osobnej hygieny, práčovňa, riešenie bytovej politiky) a ponúkla služby aj okolitým obciam, ktoré ich pre nedostatok finančných prostriedkov nevyužívajú.

Prístupy k pomoci OZP

- Výsledky monitoringu potvrdili, že pobyt klientov v DSS môže viesť k strate ich samostatnosti vzhľadom na to, že tam nevládne príliš prísny režim. V tomto ohľade sú lepšie rehabilitačné strediská (rehabilitačné strediská by mali vytvoriť podmienky pre návrat k schopnosti integrácie do spoločnosti). Existujú prípady OZP, ktorí boli v podobnom zariadení samostatní, a po nástupe do DSS túto samostatnosť stratili.
- U niektorých typov klientov

(napr. s diagnostikovanou schizofréniou) dochádza k strate vôle pracovať na sebe (navyše si nepriznajú ani svoju chorobu), následkom čoho chradnú, strácajú návyky, majú tendenciu k užívaniu návykových látok, dokonca to môže viesť až k ich smrti. Ak aj navštevujú rehabilitačné zariadenia, hlavnou motiváciou je získanie príspevku na automobil alebo iného prospechu. Otázkou je, ako k takýmto klientom pristupovať po ich prípadnej deinštitucionalizácii.

- Diskusie spočívali v možnostiach financovania alternatívnych služieb: či príspevky majú ísť priamo zariadeniam (napríklad denným stacionárom), alebo rodičom OZP. Sú obavy, že ak by išli priamo rodičom, tí by si službu už neobjednali a svoje deti so ZP by zanedbávali. Na druhej strane, ak by išli len zariadeniam, rodičia by tam dávali svoje deti aj v prípade, ak by to nebolo potrebné, čo by zaťažovalo systém.

Ďalšie alternatívne služby

- Služby špecializovaného poradenstva plnia kľúčovú úlohu pri nasmerovaní deinštitucionalizovaných klientov, ako aj pri ich psychickej podpore. Napriek tomu sú však v BBSK len veľmi slabo rozvinuté – pôsobia tu len dva, tri subjekty. Novela Zákona o sociálnych službách pôsobí v niektorých smeroch obmedzujúco – napríklad podmienka absolvovania druhého stupňa VŠ v odbore sociálnej práce pre odborného garanta (pred tým sa uznávala aj špeciálna pedagogika). Zatiažujúco pôsobí aj udeľovanie akreditácie len na tri roky, aj keď zamestnanci sú stále tí istí, musia sa zbytočne stresovať.
- Pomerne slabo rozvinuté sú aj agentúry podporovaného zamestnávania, najmä z dôvodu finančnej udržateľnosti.
- Potrebné je zrovnoprávnenie

financovania verejných a neverejných subjektov. Verejné subjekty sú zvýhodňované, ich riaditelia môžu byť odvolávaní z politických dôvodov, čo môže negatívne vplyvať na kvalitu poskytovania týchto služieb. Ďalším zvýhodnením oproti neverejným poskytovateľom je skutočnosť, že majú pravidelné príspevky na prevádzku zariadení (ide o rozpočtové organizácie pod samosprávnymi krajinami).

- Neverejní poskytovatelia alternatívnych služieb (denné centrá pre OZP) pociťujú absenciu širšej spolupráce s miestnou samosprávou.
- Neverejní poskytovatelia alternatívnych služieb (denné centrá pre OZP) majú pozitívnu skúsenosť s rodičmi OZP, ktorí posúvajú a podporujú „deti“ v integrácii do spoločnosti.
- Služby podporovaného bývania sa poskytujú zatiaľ vo veľmi obmedzenom počte. Chýba v nich však individuálny prístup – nie sú spracované individuálne plány rozvoja klientov a absentuje nadväznosť na ďalší dôležitý prvok integrácie – zamestnávanie.
- Nejednotný posudkový systém pri stanovovaní zníženej pracovnej schopnosti OZP. Posudková činnosť existuje na mnohých miestach (Sociálna poisťovňa, regionálna a miestna samospráva, úrad práce, sociálnych vecí a rodiny) pri posudzovaní zdravotného stavu podľa rôznych právnych noriem v závislosti od účelu posudzovania. Pri podpore integrácie inštitucionalizovaných klientov do lokálnych komunit bude nevyhnutné roztrieštený systém posudkovej činnosti zjednotiť.
- Naše poďakovanie za pomoc pri organizovaní a realizácii monitoringu patrí všetkým riaditeľom, riaditeľkám, vedúcim pracovníkom, zamestnancom ako aj klientom monitorovaných subjektov, primátorom a starostom miest a obcí za spoluprácu a veľmi in-

špirujúce stretnutia, na ktorých odznelo veľa informácií, nápomocných pri ďalšej realizácii projektu.

Dotazníkový prieskum

Ako východisko pre tvorbu a uskutočnenie dotazníkového prieskumu zameraného na proces DI nám poslúžili výsledky monitoringu jeho vybraných aktérov, ktorý sme uskutočnili na území Banskobystrického samosprávneho kraja v novembri 2013 (Domovy sociálnych služieb) a februári až marci 2014 (mestské a obecné úrady, úrady práce, neverejní poskytovatelia sociálnych služieb, chránené dielne, zariadenia podporovaného bývania, komunitné multifunkčné centrá, mestské podniky, subjekty združujúce občanov so ZP), rovnako ako aj predchádzajúce aktivity.

Dotazníkový prieskum sme rozdelili do piatich segmentov:

Domovy sociálnych služieb (DSS)

Cieľom deinštitucionalizácie je znižovanie dôrazu na zabezpečovanie služieb poskytovaných v DSS. Predpokladáme, že z titulu obáv pred stratou zamestnanosti sa tieto inštitúcie budú procesu brániť. Zároveň ide o inštitúcie, ktoré najlepšie poznajú svojich klientov vrátane ich možností rozvoja, túžby ako aj schopností, ktoré by dokázali poskytnúť komunite, do ktorej budú postupne integrovaní. Toto všetko zmapovať bolo cieľom dotazníku pre DSS.

Rodičia a blízki príbuzní občanov so zdravotným postihnutím

Ukazuje sa, že rizikovou skupinou z hľadiska negatívnych postojov môžu byť aj rodičia a blízki príbuzní občanov so ZP (najmä ak ide o osoby umiestnené do DSS), čo však vyplýva zo všeobecných obáv pred akýmkoľvek zmenami. Na druhej strane je potrebné

Stretnutie so zástupcami mesta Veľký Krtíš. Na snímke: Dalibor Surkoš, primátor mesta, Ludovít Filický z odboru sociálneho, školstva a kultúry, Olga Reptová a Martin Valentovič (M.E.S.A.10).

Stretnutie v obci Velká Čalomija. Na snímke: Michal Nagy, starosta, s Martinom Valentovičom a Olgou Reptovou.

zmapovať postoje týchto klientov z hľadiska prevencie pred umiestňovaním do DSS. Ak by existoval systém alternatívnych služieb odbremňujúci príbuzných, ktorí sa musia o OZP starať, nebolo by potrebné umiestnenie v DSS, čo by prispelo k lepšej integrácii do miestnych komunít.

Mestá a obce

Miestna samospráva bude mať rozhodujúci význam pri poskytovaní alternatívnych služieb vzhľadom na to, že na túto úroveň prípadnú kompetencie zabezpečovať služby pre OZP vo svojej komunite. Otázky v dotazníku pre mestá a obce boli zamerané predovšetkým na ich pripravenosť.

Neverejní poskytovatelia sociálnych služieb (ďalej NP)

Neverejní poskytovatelia sociálnych služieb zohrajú dôležitú úlohu ako alternatíva služieb zabezpečovaných miestnou samosprávou. Malo by to prispieť k vzájomnej inšpirácii, spolupráci, a tým aj k rastu ich efektivity a kvality. Výhodou neverejných poskytovateľov je politická nezávislosť, a tým aj väčšia stabilita manažmentu (v prípade politických zmien). V prípade, že samospráva nebude pripravená na proces DI, zohrajú neverejní poskytovatelia kľúčovú úlohu. Je však nevyhnutné, aby aj podmienky na ich rozvoj boli priaznivé, pretože ekonomicky nepriaznivá situácia by mohla viesť k ich zániku. Neverejných poskytovateľov sociálnych služieb sme sa rozhodli začleniť do dotazníkového prieskumu s cieľom zmapovať ich skúsenosti a zmonitorovať, či súčasné prostredie je pre nich vyhovujúce, resp. čo je potrebné pre jeho zlepšenie.

Priemerné odpovede respondentov mali za cieľ pomôcť identifikovať stav informovanosti o procese DI a pripravenosť na jeho ďalšie rozvíjanie, ako aj zistiť úroveň spolupráce medzi jednotlivými aktérmi, ktorá je kľúčová pre úspešné uskutočnenie tohto nesmierne náročného procesu. Výsledky prieskumu mali tiež poslužiť na formulovanie záverov a odporúčaní pre tvorcov legislatívy a napomôcť aj identifikáciu možných prekážok a ciest k ich odstráneniu.

Zamestnávateľa a chránené dielne

Potvrďuje sa, že najslabšou stránkou integrácie klientov DSS

(ako aj celkovo integrácie OZP) bude zabezpečenie ich pracovnej realizácie. Keďže v súčasnosti v tom zohrávajú kľúčovú úlohu zamestnávateľa a chránené dielne, rozhodli sme sa zahrnúť ich do dotazníkového prieskumu.

ujmov.

Bez ohľadu na početnosť respondentov a s tým súvisiacu interpretačnú váhu získaných výsledkov, môžeme konštatovať, že informovanosť – osveta si zaslúžia v tomto procese oveľa

Základné údaje o počtoch oslovených respondentov a o návratnosti uvádza nasledovná tabuľka:

Segment respondentov	Počet oslovených	Návratnosť (počet)	Návratnosť (%)
Mestá a obce	505	104	21
Domovy sociálnych služieb	35	12	34
Neverejní poskytovatelia	45	4	9
Zamestnávateľa a chránené dielne	412	19	5
Rodičia a blízki príbuzní OZP	-	41	-

Zdroj: Prieskum M.E.S.A.10

väčší priestor, aj napriek tomu, že výsledky za všetky segmenty dovedna nie sú alarmujúce. No u rodičov klientov, detí OZP a zamestnávateľských subjektov je situácia nelichotivá, preto formulujeme návrhy na zlepšenie stavu informovanosti širšej verejnosti o procese DI.

Pozornosť si zasluhujú aj výsledky zaznamenané v zisťovaní stavu spolupráce medzi jednotlivými vybranými aktérmi v procese DI. Niektoré segmenty prieskumu vykazujú priaznivú spoluprácu (DSS, NP), avšak v ostatných sa potvrdila nami vyslovená hypotéza, že spolupráca je málo rozvinutá (zamestnávateľa, CHD, v niektorých prípadoch aj mestá a obce).

Prieskum potvrdil, že inštitucionalizovaní klienti majú potenciál pracovať, ale neexistuje pracovný trh pre OZP, keď nedokáže zabezpečiť dostatok pracovných miest ani pre zdravú populáciu. To je však problém širšej diskusie a nie je predmetom našich zá-

vedení. Navrhujeme však odporúčanie na zlepšenie procesu zamestnávania OZP.

Otvára sa otázka, ako postupovať pri zabezpečení vyššej angažovanosti rodičov klientov, či detí s OZP pri presadzovaní ich záujmov, teda aj pri integrácii do spoločnosti, pretože prieskum vykázal, že táto je veľmi nízka. Neexistujú, resp. ak áno, tak len v malom rozsahu, združenia rodičov detí s OZP, ktoré by spoločne postupovali pri presadzovaní integrácie svojich príbuzných do spoločnosti. Definovali sme odporúčanie, ktoré si však bude vyžadovať širšiu a intenzívnejšiu spoluprácu medzi rodičmi, ale aj ostatnými aktérmi procesu (napr. mestá, obce, ÚPSVaR, DSS, NP).

Uvedené závery nevieme vyhodnotiť z hľadiska ich pridanej hodnoty, pretože podobný prieskum sa neuskutočnil. Sme presvedčení, že odporúčania, ktoré budeme prezentovať na konferencii 18. septembra 2014 v Banskej Bystrici, budú aj uskutočnené a zohrajú významnú úlohu v podpore procesu DI nielen v Banskobystrickom kraji, ale na celom území SR.

Zhrnutie výsledkov

Z dôvodu veľkého rozsahu údajov a informácií vyberáme a ponúkame zhrnutie výsledkov dotazníkového prieskumu

podľa jednotlivých segmentov (s podrobnými výsledkami sa môžete oboznámiť na citovanej webovej stránke v auguste, ako aj na konferencii v Banskej Bystrici 18. septembra 2014).

Domovy sociálnych služieb

● Zdroje informovanosti o procese DI

Domovy sociálnych služieb sú informované o procese DI. Zdroje informovanosti sú rôznorodé, patria sem predovšetkým médiá, kolegovia a päť ďalších zdrojov: zriaďovateľ – VÚC, zriaďovateľ, vzdelávacie organizácie, tretí sektor a návštevy v zahraničí, pracovné stretnutia v rámci VÚC BBSK.

● Postoje zamestnancov k DI

Polovica respondentov uviedla, že názory zamestnancov sú vyrovnané. Štvrtina uviedla prevažne pozitívne a prevažne negatívne necelá desatina. Objavili sa však aj odpovede, že zamestnanci nemajú žiadny názor. Pri hodnotení možnosti rozvoja klientov v prirodzenom prostredí komunít oproti prostrediu v zariadeniach sa prejavil v jednej polovici pozitívny názor. Zastúpenie odpovedí

konštatujúcich, „nie“ boli v jednej tretine a necelá pätina nevedela zhodnotiť, kde by bol rozvoj klienta lepší.

● Potenciál klientov pracovať

Až do obdobia príprav Stratégie procesu DI mala naša spoločnosť možnosť vo všeobecnosti posúdiť alebo sa aspoň dozvedieť o skutočnosti, že klienti v zariadeniach majú potenciál pracovať, i keď v obmedzenej miere. Prácu im poskytlo samotné zariadenie prostredníctvom pracovnej terapie, vytvorením CHP alebo CHD. Nedokázali však vytvoriť predpoklady, ktoré by mohli viesť k osamostatneniu sa v živote niektorých klientov.

Výsledky dotazníkového prieskumu potvrdzujú, že niektorí klienti sú schopní integrovať sa do lokálnych komunít. Respondenti vo svojich zariadeniach vedeli identifikovať klientov, ktorí by aj bez podpory mohli viesť samostatný život (priemerne 3 klienti v DSS). Väčšina integrovateľných klientov potrebuje podľa nich asistenciu, či už čiastočnú alebo 24-hodinovú.

Predstavy respondentov o aktívnom riešení pri umiestnení potenciálne integrovateľných klientov do zamestnania majú dve smerovania – práce v interiéri, práce v exteriéri. Zisťovanie o zručnostiach klientov potvrdilo, že klienti – OZP majú potenciál pracovať. Práca im ponúka okrem seba-realizácie a uplatnenia v spoločnosti aj príjem časti finančných prostriedkov na ich samostatný život. Odporúčanie však v tejto oblasti smeruje na prehodnotenie faktorov, ktoré majú pomôcť rozvoju pracovného trhu pre OZP.

● Účasť rodičov klientov (OZP) v procese

Už pri tvorbe otázok pre dotazníkový prieskum sme predpokladali (a potvrdili to aj výsledky monitoringu), že angažovanosť rodičov OZP v presadzovaní záujmov svojich detí nie je vysoká. Svedčia o tom výsledky, keď viac ako polovica DSS odpovedala, že záujmy ich klientov nepresadzujú žiadne združenia rodičov OZP. Sú v tom mnohé faktory, ktoré môžeme pomenovať ako finančné a strata sociálnych väzieb (ktorá vznikla práve umiestnením dieťaťa či príbuzného do veľmi vzdialeného zariadenia).

Podľa viacerých zahraničných expertov patria rodičia k rozhodujúcim aktérmi v procese DI. Ich názory sú cenné a je potrebné sa nimi ďalej zaoberať.

● Spolupráca s inými subjektmi

Spoluprácu pri procese DI potvrdili takmer všetci respondenti. Hodnotenie úrovne spolupráce je priaznivé. Možno by boli prijateľnejšie výsledky hodnotenia úrovne spolupráce s dôležitým aktérom procesu DI, akým je nepochybne miestna samospráva.

● Predstava o procese DI a ich úloha v ňom

Názory, ktoré pokladali respondenti za dôležité uviesť sa týkali: - zaraďovania klientov do procesu DI, ktorí sami prejavia žiadosť na zmenu, - budovania kvalitných alternatív-

nych komunitných služieb podľa potreby miest a obcí,
- zabezpečenia dostatočného počtu odborných pracovníkov,
- zlepšenia spolupráce s miestnou samosprávou,
- zabezpečenia informovanosti verejnosti a zmeny postoja verejnosti k procesu.

Svoju úlohu vidia najmä v zabezpečovaní informovanosti zamestnancov, klientov, rodičov, ale aj v neustálom zvyšovaní samostatnosti klientov. Významnú úlohu vidia v rovnocennom partnerstve s ostatnými aktérmi procesu (regionálna samospráva, miestna samospráva, školstvo, zdravotníctvo, podnikateľský sektor a tretí sektor).

Zamestnávateľa, chránené dielne

● Informovanosť

Dôležitým faktorom, ktorý vplyva na kvalitu procesu DI (v oblasti zamestnávania OZP) je informovanosť. Výsledky prieskumu potvrdili, že len niečo vyše tretiny respondentov sú informovaní a o niečo menej ako dve tretiny neinformovaní. Pre zvýšenie pozitívneho priebehu procesu by sme navrhli z dôvodu nízkej informovanosti zamestnávateľov zamerať sa na informovanosť a osvetu o prebiehajúcom procese DI prostredníctvom ÚPSVaR, regionálnej samosprávy a RÚZ a za pomoci vhodných nástrojov (médiá, stretnutia,...)

● Podpora zamestnávania OZP

V integrácii OZP do spoločnosti zohráva úlohu niekoľko dôležitých oblastí. Bez oblasti zamestnávania OZP a bez podpory rozvoja pracovného trhu pre OZP nemôže byť proces DI úspešný. V prieskume sme zaznamenali trend, ktorý vypovedá o tom, že bez podpory štátu by respondenti OZP nezamestnávali. Skúsenosti so systémom zamestnávania má takmer polovica respondentov. Spokojnosť so systémom vyjadřila

necelá polovica.

● Spolupráca s inými subjektmi

Fenoméni spolupráce so subjektmi, ktoré sú zamerané na podporu zamestnávania OZP, je veľmi málo rozvinutý. Výsledky poukazujú na situáciu, že najmä samotní uchádzači (OZP) alebo ich rodina komunikujú s potenciálnym zamestnávateľom. Verejný subjekt, ktorým je ÚPSVaR, nekomunikoval viac ako v jednej polovici, ako aj APZ. Tieto subjekty (APZ) majú svoje opodstatnenie v službách zamestnanosti aj pre OPZ. Majú však problémy s financovaním a ich počet za ostatné roky veľmi klesol práve z dôvodu ich nezabezpečeného financovania.

● Návrhy na zlepšenie v systéme zamestnávania OZP

Návrhy sa týkali predovšetkým zjednodušenia administratívy a zvýšenia informovanosti o legislatíve. Nezanedbateľné sú aj návrhy týkajúce sa finančných zvýhodnení zamestnávateľov pri zadaní zákazky CHD v porovnaní s povinným odvodom. Vysoké percento respondentov, viac ako polovica, však návrhy neuviedla.

Neverejní poskytovatelia sociálnych služieb

● Zdroje prvej informácie o procese DI

Medzi zdroje prvej informácie patrili médiá, iné zdroje, kolegovia a známi. V konkretizácii iných zdrojov sme zistili, že jedna polovica neodpovedala a ostatní uviedli VÚC a konferencie a semináre.

● Plánovanie rozširovať služby

Pozitívne odpovede jednej polovice respondentov naznačujú snahu neverejných poskytovateľov rozširovať služby. Dôvody rozšírenia uvádzajú najmä z titulu narastania počtu znevýhodnených osôb, alebo osôb, ktoré sú osamelé, resp. o ktorých sa príbuzní nemajú čas starať. Medzi respondentmi boli aj takí, ktorí

služby neplánujú rozširovať, a to najmä pre nedostatok finančných prostriedkov.

● Integrácia OZP do spoločnosti

V integrácii OZP do spoločnosti považujú respondenti za najdôležitejšie individuálny prístup ku klientom, spoluprácu s rodinou, dostatočný počet zamestnancov a ich vhodnú motiváciu pre prácu.

● Financovanie sociálnych služieb

Neverejní poskytovatelia neustále pociťujú diskrimináciu vo financovaní oproti verejným poskytovateľom, čo sa prejavilo aj vo výsledkoch prieskumu, keď polovica respondentov zhodnotila financovanie ako negatívne. Zisťovanie podielu na financovaní komunitných služieb potvrdilo podobný trend ako pri miestnej samospráve. Teda najväčší podiel má mať štát, ďalšie poradie je: miestna samospráva, regionálna samospráva, klienti, sponzori a EÚ.

● Spolupráca a jej úroveň s inými subjektmi

Spolupráca medzi vybranými aktérmi procesu DI je veľmi rozvinutá a úroveň je hodnotená dostatočne. Nedostatočná úroveň spolupráce je zaznamenaná len v prípadoch APZ, psychologickými poradňami a regionálnou samosprávou.

● Predstava o procese DI a ich úloha v ňom

Respondenti uvádzali názory, v ktorých kládli najväčší dôraz na efektívnu komunikáciu medzi subjektmi – teda na spoluprácu. Predstavu o procese popísali ako nenásilný a dlhodobý proces. Svoju úlohu vidia v zabezpečení samostatnosti klientov a poradenstve a v poskytovaní sociálnych služieb.

Rodičia a príbuzní osôb so ZP

● Informovanosť a jej zdroje

o procese DI

Výsledky zisťovania o informovanosti rodičov OZP vyjadřujú stav takmer v polovici pozitívny a v polovici negatívny. Len potvrdzujú skutočnosť, že v oblasti informovania o procese je pred zodpovednými subjektmi za proces veľa práce na poli osvetu. V prieskume sme nezistovali obsah informácií ani spokojnosť s informovanosťou. V zdrojoch prvej informácie sa objavuje opäť ako najväčší zdroj „médiá“, na druhej pozícii sú iné zdroje a poslednú priečku zaujal zdroj od známych.

● Pracovné zručnosti, predstava o pracovnom zaradení

Výsledky zisťovania zručností detí či príbuzných, ktoré by mohli využiť v pracovnom procese potvrdzujú stav, že nie všetky deti či príbuzní majú zručnosti a potenciál zaradiť sa do pracovného procesu – podiel bez zručností je 34 %, 16 % respondentov neodpovedalo ale 50 % respondentov uviedlo, že isté zručnosti majú. Tie môžu využiť napríklad pri jednoduchých umeleckých činnostiach, práci s počítačom, drobných manuálnych prácach alebo samoobslužných pomocných činnostiach v domácnosti. Predstavy o konkrétnom pracovnom zaradení do pracovného procesu už neboli také prevažujúce, pretože len necelá tretina má konkrétnu predstavu. Zisťovanie potrieb, či splnenie podmienok pre deti, aby mohli vykonávať istý druh práce preukázali, že takmer dve tretiny respondentov neodpovedali, čo je možné vysvetliť si nedostatčnou informovanosťou o rôznych možnostiach pre život svojich detí. Najväčší počet respondentov k identifikácii potreby pre svoje dieťa pri zaradení do pracovného procesu odpovedal, že potrebujú pracovného asistenta.

● Využívanie existujúcich sociálnych služieb

Z ponúkanej škály sociálnych služieb sú najviac využívané služby denného stacionára, DSS s týždenným pobytom a na tretej pozícii využívania je DSS s ambulantnou formou. Táto skutočnosť dáva predpoklady, že proces DI si v plnom rozsahu ozrejmuje rodičia, ktorí sa starajú o svoje dieťa doma, resp. využívajú komunitné služby a nebude vyvíjaný tlak na rozširovanie kapacity inštitucionálnych služieb. Tlak môžu sústrediť na subjekty, ktoré sú za budovanie komunitných služieb zodpovedné. Pozitívny výsledok sme zaznamenali vo využívaní DSS s celoročným pobytom, keď len jeden respondent využíva inštitucionalizovanú starostlivosť. Odpovede na hodnotenie dostupnosti služieb boli viac ako v polovici (59 %) pozitívne. Tí, ktorí uviedli, že služby nie sú dostatočné, najčastejšie uvádzali absenciu chráneného bývania, chránených dielní, centrum s rozličnými úlohami, ktoré by tvorili ich pracovnú náplň, za ktoré by dostávali odmenu, ale aj odľahčovaciu službu. Objavili sa aj názory na nedostatok finančných prostriedkov na využívanie všetkých dostupných

služieb (doprava).

● Integrácia OZP do spoločnosti

V identifikácii dôležitých faktorov pre integráciu OZP – svojich detí či blízkych – sa najčastejšie uvádzajú faktory, ktoré majú napomôcť samostatné bývanie (chránené samostatné bývanie), ale aj budovanie denných stacionárov a individuálny prístup k OZP, informovanosť, viac odborníkov, rozvoj pracovného trhu pre OZP, združovanie rodičov a spoločný prístup k riešeniu problémov.

● Predstava o procese a úloha rodičov v ňom

Zaznamenané predstavy o procese a úloha rodičov v ňom najčastejšie vypovedajú o nevyhnutnosti aktívneho zapojenia sa do procesu formou spoločných stretnutí (výmeny skúseností a poznatkov). Spoločným postupom zabezpečiť samostatnosť a možnosť uplatnenia svojich detí. Výsledkom angažovanosti by mala byť zmena životných podmienok. Zaznamenali sme aj návrhy na zvýšenie príspevku za opatrovanie tak, aby došlo k zmene z „almužny“ na príspevok „na dôstojný život“.

Samosprávy miest a obcí

Východisková situácia

Proces DI je veľmi náročný a vyžaduje si spoluprácu a zapojenie sa do nej mnohých aktérov. Tí by mali byť v konečnom dôsledku nositeľmi zmeny kvality života našich spoluobčanov so zdravotným postihnutím. Keďže sa v Stratégii procesu DI stanovili dlhodobé ciele, medzi ktoré patrí aj dostupnosť komunitných služieb, stali sa predmetom nášho dotazníkového prieskumu aj subjekty miestnej samosprávy. V tomto procese im pripadá neľahká úloha – utvárať podmienky pre život v prirodzenom prostredí aj pre OZP, aj pre integráciu inštitucionalizovaných klientov z DSS do lokálnych komunit. Hľadali sme teda odpovede, ktoré nám pomôžu zistiť stav v rozvoji alternatívnych služieb. Tie by mali nahradiť služby pre OZP, ktoré mali v inštitúciách. Zamerali sme sa na identifikovanie stavu informovanosti o procese DI a pripravenosti na jeho ďalšie rozvíjanie, ale aj na úroveň spolupráce, ktorá v tomto procese nadobúda čoraz väčší význam. Nevynechali sme ani hodnotenie stavu v postojoch obyvateľov k tejto cieľovej skupine (OZP), ako aj účasť rodičov OZP v procese. V neposlednom rade bolo dôležité získať informácie o vízií vo financovaní komunitných služieb. Cennými pre závery sa stali ich názory a postrehy nielen k integrácii klientov do spoločnosti, ale aj o predstave a ich úlohe v tomto procese.

Záver prieskumu

● Informovanosť

Z prieskumu vyplynula skutočnosť, podľa ktorej čím väčšia obec (podľa počtu obyvateľov), tým väčšia informovanosť, pričom

Stretnutie v Centre sociálnych služieb KA. Na snímke: Anna Surovcová, Monika Cibulová, Mirka Golianová a Olga Reptová.

výsledky za mestá preukazujú až 100 % informovanosť. Pri zisťovaní, z akých zdrojov pochádza informovanosť, bolo najčastejšou odpoveďou „z médií“.

● Postoje obyvateľov k procesu DI

Proces DI sa týka predovšetkým klientov v DSS s celoročnou pobytovou službou. OZP boli umiestňované do DSS a takmer zmizli „z očí“ obyvateľov príslušných obcí. V druhej polovici 20. storočia sa začala uplatňovať a posilňovať inštitucionalizácia a štát si vzal na seba právo oddeľovať niektoré skupiny ľudí od ostatnej časti spoločnosti a obmedzovať ich právo na osobnú slobodu, sebaurčenie, rozhodovanie, nezávislosť a participáciu, vplyv a výber životných podmienok. Nevyhnutnosť procesu DI vyplýva tak z etických dôvodov a Deklarácie všeobecných ľudských práv, ale aj z ďalších medzinárodných dokumentov, k plneniu ktorých sa SR zaviazala. V roku 2010 SR ratifikovala Dohovor OSN o právach osôb so ZP a bolo len otázkou času, kedy sa spustí proces DI v našej spoločnosti. Aj napriek skutočnosti, že vláda SR prijala Stratégiu procesu DI v roku 2011, nejakú veľkú osvetu či informovanosť spoločnosti sme nezaznamenali. Výsledky prieskumu v tejto časti sú subjektívneho charakteru, ale vypovedajú o prevažne pozitívnych postojoch viac ako jednej štvrtiny respondentov, neutrálne vyjadrenia sme zaznamenali u viac ako jednej pätiny. Viac ako polovica respondentov však nevedela tento jav vyhodnotiť, ale len u 1 % odpovedí sú postoje prevažne negatívne.

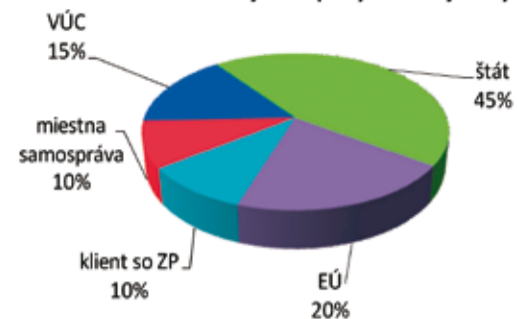
● Rozvoj alternatívnych služieb

Sociálne služby sú kompetenciou na lokálnej úrovni, avšak pri reforme verejnej správy, ktorá sa uskutočnila v rokoch 2002 - 2004, došlo k značnej časti presunu do správy novovytvorenej regionálnej úrovne. Boli to najmä domovy sociálnych služieb s OZP. Nastupujúci proces DI si však vyžaduje zmenu a presun zabezpečovania týchto služieb, ktoré sme pomenovali alternatívnymi službami, na miestnu samosprávu.

Proces zabezpečovania a poskytovania sociálnych služieb na úrovni miestnej samosprávy je riešený aj nástrojom plánovania, a to komunitným plánom z platného zákona o sociálnych službách. Miestna samospráva ho však využíva nedostatočne – len jedna tretina respondentov sa prihlásila k využívaniu tohto nástroja.

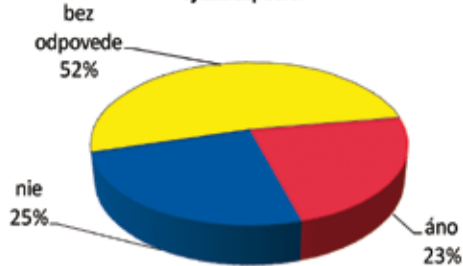
Dôležitým faktorom pre priaznivý postup procesu DI je rozvoj alternatívnych sociálnych služieb. Výsledky prieskumu však potvrdzujú, že alternatívne služby nie sú dostatočne rozvinuté. Pre zisťovanie sme vybrali 17 druhov služieb, z ktorých je najrozšírenejšia opatrovateľská služba a najmenej tlmočnická a predčítacia a sprievodcovská služba. Medzi zriaďovateľmi služieb dominuje miestna samospráva (40 %), ale takmer dve tretiny respondentov neodpovedalo. Hypoteticky nás môžu výsledky viesť k záve-

Kto by sa mal podľa Vás podieľať na financovaní budovania a prevádzky komunitných služieb na úrovni miestnej samosprávy a do akej miery?

Zdroj: dotazníkový prieskum M.E.S.A.10

Dokážete tento podiel (miestnej samosprávy) aj zabezpečiť?

Výrobky klientov Centra sociálnych služieb KA.

ru, že miestna samospráva nemá relevantné informácie o zriadení a fungovaní sociálnych služieb na svojom území.

● Financovanie komunitných služieb

Financovanie sociálnych služieb je neurgickým bodom, či faktorom sociálnej starostlivosti celé porevolučné obdobie našej spoločnosti. Nie je to inak ani pri procese DI, keď stále nie je doriešené financovanie komunitných služieb, resp. alternatívnych služieb. V ostatnom období (posledných približne 6 až 8 rokov) rezonujú v spoločnosti názory na centralizáciu sociálnych služieb, teda aj na financovanie. Je to však v rozpore s úsilím, ktoré sa podarilo pretaviť do decentralizačného procesu v rokoch 2002 - 2004. Súčasný systém financovania sociálnych služieb nie je najideálnejší (viacdrojovosť umožňuje ako-tak tomuto systému „prežiť s odretými ušami“). Mnohé iniciatívy, predovšetkým mimovládnych organizácií, za reformu vo financovaní sociálnych služieb neuspeli, preto sme zisťovali názory aj na financovanie komunitných služieb, ktoré by mali prejsť do kompetencie miestnej samosprávy vo väčšom rozsahu, ale aj s financovaním. Takmer polovica respondentov zastávala názor, že financovanie by mal znášať štát a miestna samospráva jednu desatinu. Medzi ostatné financujúce subjekty zaradili EÚ, VÚC

a klientov. Navrhnuté financovanie z úrovne miestnej samosprávy by zabezpečila necelá štvrtina respondentov (viď graf hore).

● Účasť rodičov OZP v procese DI

Miestna samospráva vníma účasť rodičov OZP ako nízku angažovanosť, vníma tiež nízky podiel na združovaní a spoločný postup pri presadzovaní záujmov svojich detí, či príbuzných.

● Spolupráca s inými subjektmi

Spolupráca medzi jednotlivými aktérmi procesu môže výrazne ovplyvniť celý priebeh procesu DI. Vybrali sme desať aktérov, o ktorých sa domnievame, že bez nich je nemysliteľné, aby v procese došlo ku kvalitatívnemu posunu. Výsledky o spolupráci sú prejavom pomerne vysokého stupňa spolupráce s ÚPSVaR, s poskytovateľmi sociálnych služieb a s rodinnými príslušníkmi. V niektorých prípadoch je spolupráca na nízkom

stupni – podnikateľské subjekty, občianski aktivisti a médiá.

● Predstava o procese DI a ich úloha v ňom

Výsledky prieskumu dokumentujú, že nie vždy v odpovediach išlo o predstavu alebo ich úlohu v procese. Ale aj napriek tomu sme získali cenné názory a postrehy, ktoré vypovedajú o niektorých atribútoch, ktoré by mali subjekty, ktoré rozhodujú o procese, vziať ich do úvahy a pracovať s nimi tak, aby zabezpečili pozitívny priebeh procesu. Názory, postrehy a úlohy sa týkali:

- finančnej podpory štátu,
- proces DI si vyžaduje spoluprácu s DSS, ktoré majú prejsť transformáciou,
- vyššia informovanosť a osвета v médiách,
- posilniť samosprávu finančnými prostriedkami na zvýšenie počtu sociálnych pracovníkov,
- proces je potrebné pripraviť personálne,
- úlohou samosprávy je vyhľadať vhodné objekty na umiestnenie klientov a zabezpečiť starostlivosť o klientov z DSS,
- nemáme predstavu, nevieme, nevieme posúdiť, nezaoberali sme sa tým,
- podpora procesu – využiť voľné kapacity – nevyužitú budovu, možnosť zamestnania.

Súčasťou finálneho výstupu z projektu bude aj model vzorovej komunity, manuál pre zakladanie komunit, adresár hlavných subjektov pôsobiach v procese DI, ako aj časť „Osobných príbehov“ niektorých klientov z navštívených DSS. Ak sa chcete dozvedieť viac o projekte, či oboznámiť sa s jeho výstupmi, pozývame vás na záverečnú konferenciu, ktorú sme avizovali na začiatku tohto príspevku. Program a informácie o možnosti prihlásiť sa na ňu nájdete na našej webovej stránke www.mesa10.org koncom augusta t. r.

Olga REPTOVÁ,
koordinátorka
a expertka projektu
Snímky: M.E.S.A. 10,
Rastislav Valentovič

Projekt realizuje:

mesa10

www.eegrants.org
www.eeango.sk/aoi

Projekt je podporený programom Aktívne občianstvo a inklúzia, ktorý realizujú:

nadácia ekopolis soc'za

NADÁCIA PRE DETI SLOVENSKA
CHILDREN OF SLOVAKIA FOUNDATION

ICELAND
LIECHTENSTEIN
NORWAY
eea grants

Partneri projektu

BANSKOBYSTRICKÝ
SAMOSPRAVNÝ KRAJ

NTNU
Norwegian University of
Science and Technology